

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

MARKÉTA RÁČKOVÁ
IV. ročník – prezenční studium

Obor: hudební výchova – speciální pedagogika

**TAKTILNÍ ZNAKOVÝ JAZYK V KOMUNIKACI
HLUCHOSLEPÝCH**
Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Eva Suralová, Ph.D.

OLOMOUC 2006

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila pouze uvedené literatury.

V Olomouci dne 3. 4. 2006

.....

vlastnoruční podpis

Děkuji doc. PhDr. Evě Suralové, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce, poskytování rad, podnětných připomínek i materiálových podkladů k práci. Dále děkuji prof. PaedDr. Libuši Ludíkové, CSc. a doc. PaedDr. Jánů Jesenskému, CSc.

Obsah

Úvod	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Hluchoslepotá	8
1.1 Základní vymezení pojmu	8
1.2 Etiologie hluchoslepoty	14
1.3 Klasifikace osob s hluchoslepotou	17
1.3.1 Osoby se sluchovým postižením	20
1.3.1.1 Klasifikace podle hloubky postižení	20
1.3.1.2 Klasifikace podle místa postižení	22
1.3.1.3 Klasifikace podle doby vzniku postižení	23
1.3.1.4 Klasifikace podle etiologie postižení	23
1.3.1.5 Klasifikace užívaná v běžné praxi ve speciální pedagogice ...	25
1.3.2 Osoby se zrakovým postižením	26
1.3.2.1 Klasifikace podle stupně postižení	26
1.3.2.2 Klasifikace podle doby vzniku postižení	30
1.3.2.3 Klasifikace podle etiologie postižení	30
1.3.2.4 Klasifikace podle délky trvání zrakového postižení	30
1.3.2.5 Klasifikace podle vývoje zrakového postižení	31
1.3.2.6 Klasifikace podle věku	31
2 Komunikace	32
2.1 Předpoklady a vývojové etapy komunikace	32
2.2 Komunikační výukové metody	35
2.2.1 Van Dijkova výuková metoda	35
2.2.2 Komunikační metoda VIS-A-VIS	37
2.2.3 Test Callier–Azusa Scale	38
2.3 Komunikační techniky osob s hluchoslepotou	38
2.3.1 Prstová abeceda	40
2.3.2 Braillovo bodové písmo pro nevidomé	40
2.3.3 Dlaňové komunikační systémy	41
2.3.4 TADOMA	42

3 Znakový jazyk	44
3.1 Vymezení pojmu	44
3.2 Manuální a nemanuální složky znakového jazyka	45
3.2.1. Manuální složka	45
3.2.2. Nemanuální složka	52
3.3 Inkorporace do znakového jazyka	52
3.4 Druhy znaků	53
3.4.1 Druhy znaků podle vztahu znaku a jevu	53
3.4.2 Druhy znaků dle způsobu artikulace	54
3.5 Tvoření otázek ve znakovém jazyce	55
3.6 Variety znakového jazyka	56
4 Taktilní znakový jazyk	57
4.1 Vymezení pojmu	57
4.2 Obecná charakteristika taktilního znakového jazyka	57
4.3 Obecné principy modifikace znakového jazyka pro osoby s hluchoslepotou ...	58
4.4 Principy modifikace manuální složky znakového jazyka	59
4.5 Principy modifikace nemanuální složky znakového jazyka	60
4.5.1 Gesta v neverbální komunikaci	61
4.5.2 Gesta v neverbální komunikaci osob s duálním sensorickým postižením ..	61
4.6 Tvoření otázek a vyjádření času v taktilním znakovém jazyce	62
4.6.1 Tvoření otázek	62
4.6.2 Vyjádření času	63
4.7 Výuka taktilního znakového jazyka hluchoslepých	63
4.7.1 Obecně o výuce znaků	63
4.7.2 Výuka znaků v České republice	65
5 Historie a současná péče o hluchoslepé	66
5.1 Historie péče o hluchoslepé	66
5.2 Současná péče o hluchoslepé	66
6 Organizace pro hluchoslepé	69
6.1 Organizace v zahraničí	69
6.2 Neziskové organizace a sdružení hluchoslepých v České republice	70
6.3 Konference	72

II. PRAKTICKÁ ČÁST	73
7 Výzkum	73
7.1 Struktura dotazníku	73
7.2 Vyhodnocení dotazníku	74
7.3 Závěrečné shrnutí výzkumu	92
Závěr	94
Seznam použité literatury	95
Seznam příloh	99

Anotace diplomové práce

Příjmení a jméno: Ráčková Markéta

Katedra: Speciální pedagogiky PdF UP Olomouc

Název práce: Taktilní znakový jazyk v komunikaci hluchoslepých

Vedoucí práce: doc. PhDr. Eva Suralová, Ph.D.

Počet stran: 100

Počet příloh: 13

Počet titulů použitých publikací: 35

Počet titulů použité dokumentace: 5

Klíčová slova: Hluchoslepota.

Komunikace hluchoslepých.

Taktilní znakový jazyk.

Zrakové postižení.

Sluchové postižení.

Resumé

Diplomová práce je zaměřena na taktilní znakový jazyk jako jednu z možných forem komunikace osob s hluchoslepotou. Informace o náročnosti znaku pro tyto osoby zjišťuje výzkum, který je součástí diplomové práce.

Annotation of the Diploma Thesis

Surname and name: Ráčková Markéta

Department: Special Needs, Pedagogical Faculty of Palacky University,
Olomouc

Title: A Tactile Sign Language in Communication of Deaf-blinds

Tutor of the diploma thesis: doc. PhDr. Eva Suralová, Ph.D.

Number of pages: 100

Number of insertions: 13

Number of sources: 40

Key words: Deaf-blindness.
Communication of deaf-blind people.
Tactile sign language.
Visual handicap.
Auditory handicap.

Resumé

The diploma thesis is focused on the tactile sign language as one of the possible forms of communication among the deaf-blind people. The research, which is a part of this work, is concerned on the difficulty of the signs for their users.